

15
FEB
2019

NNVT
CONGRES

PROGRAMMA & ABSTRACTBOEK

NNvT Congres 2019

Hartelijk welkom bij het vijfde congres van het Nederlands Netwerk voor Tabaksonderzoek (NNvT)!

De Programma Commissie was ook dit jaar weer zeer tevreden over het aantal ingediende abstracts en de hoge kwaliteit ervan. Hiermee konden wij een mooi programma samenstellen. Het congres blijft duidelijk voldoen in een grote behoefte aan kennisuitwisseling en aan netwerken tussen tabaksonderzoekers.

Wij zijn ook dit jaar weer erg blij met de financiële ondersteuning van ZonMw voor het congres, waardoor we de deelnamekosten laag kunnen houden en we studenten een gereduceerd tarief kunnen blijven bieden.

Dit jaar reiken we voor het eerst de Nationale Tabaksonderzoeksprijs uit. De prijs is een belangrijke erkenning voor het beste en meest relevante onderzoek op het gebied van tabaksontmoediging. We hopen op de start van een mooie traditie.

Laat het ons vooral ook weten als je ideeën hebt voor verbetering van het congres. Het zou fijn zijn als je hiervoor het evaluatieformulier zou willen gebruiken. Je kunt het aan het eind van de dag afgeven. Iedereen is van harte uitgenodigd voor de afsluitende borrel om zo de dag op informele wijze af te sluiten.

Wij wensen iedereen een inspirerende en leerzame dag toe!

De Programma Commissie:

Prof. dr. M. (Marc) Willemsen, Trimbos-instituut / UM

Prof. dr. J. (Jacqueline) Vink, VU

Prof. dr. S. (Bas) van den Putte, UVA

Dr. Z. (Zeena) Harakeh, UU

Dr. D. (Daniel) Kotz, UM / Heinrich-Heine-University Düsseldorf

Dr. M. (Margriet) van der Laar, Trimbos-instituut

Dr. C. (Carlijn) van der Aalst, Erasmus MC

Drs. A. (Andrea) Rozema, UVT

Dr. R. (Reina) de Kinderen, ANR

Maken het NNvT congres 2019 mede mogelijk!

PROGRAMMA NNVT CONGRES 2019

Locatie: [Zilveren Vosch](#) te Utrecht

09.00-09.30	ONTVANGST	
09.30-09.40	PLENAIRE OPENING	
Marc Willemsen, dagvoorzitter		
09.40-10.40	PLENAIRE KEYNOTE	
Spreker	Onderwerp	Nr.
Henk Hilderink (RIVM)	De toekomst van volksgezondheid en roken: Naar een rookvrije samenleving in 2040?	1
Sanne Heijndijk (Alliantie Nederland Rookvrij!)	Het Nationaal Preventieakkoord en onderzoek: onlosmakelijk met elkaar verbonden	2
10.40-11.00	KOFFIE EN THEEPAUZE	
11.00-12.20	PARALLELSESSIES	
Sprekers	Onderwerp	
Kroonzaal	Symposium: Adoptie en effecten van beleid ter preventie van roken door jongeren: het SILNE-R project (voorzitter: Anton Kunst)	3
Thomas Kuijpers	- Hoe kunnen nationale anti-tabak coalities verder worden versterkt?	4
Michael Schreuders	- De toekomstige rookvrije schoolpleinen: een goede invloed op alle jongeren?	5
Naomi Lagerweij	- Waarom steeds meer publieke ruimten rookvrij gemaakt moeten worden	6
Paulien Nuyts	- Verhoging van minimum verkoopleeftijd voor tabak naar 21: noodzaak en verwachte effecten	7
Tuinzaal	Tabaksverslaving: uitdagingen voor de individuele roker en voor de samenleving (voorzitter: Margriet van Laar)	
Marieke van Aerde	- Rookprevalentie in Europa: een vergelijking	8
Jeroen Bommelé	- Roken in Nederland: kerncijfers	9
Kim Romijnders	- Exploring e-liquid flavor preferences, attitude, and risk perception: differences between e-cigarette users, dual users, smokers, and non-users	10
Maartje Luijten	- Doelgericht en gewoontegedrag bij rokers	11
Poortzaal	Stoppen met roken ondersteuning (voorzitter: Onno van Schayck)	
Floor van den Brand	- Financiële beloningen verhogen het stopsucces, maar zijn beloningen ook kosteneffectief?	12
Liza Meeuwssen	- Verslaafd of gebrek aan wilskracht? Een "latent class analysis" van percepties van zorgverleners over rokers	13
Gera Nagelhout	- Ervaringen met een wijkaanpak stoppen met roken in Den Haag en Utrecht met de focus op sociaal kwetsbare doelgroepen	14

12.20-12.55	LUNCH	
12.55-13.10	Uitreiking Nationale onderzoeksprijs tabaksontmoediging	
13.10-14.30	PLENAIRE SESSIE	
Consortia Tabaksontmoediging presenteren zich (voorzitter: Onno van Schayck) - Anton Kunst (Amsterdam UMC): Smoke-free sports clubs for a smoke-free generation - Liza Meeuwssen (LUMC) en Naomi Lagerweij (Trimbos-instituut): Strengthening the Dutch national smoking cessation infrastructure to support the Smokefree Generation movement - Daniëlle Jansen (VUmc): Together we'll quit smoking! Optimizing the implementation of the Trimbos guideline 'smoking cessation counseling' in daily practice of healthcare professionals supporting low SES pregnant women in the North of the Netherlands - Gera Nagelhout (IVO): Financial incentives for successful smoking cessation: an implementation study to increase reach and adoption among companies and their employees with a low socioeconomic status		15
14.30-15.30	PARALLELSESSIES	
Sprekers	Onderwerp	
Kroonzaal	Bouwstenen van de Rookvrije Generatie (voorzitter: Reina de Kinderen)	
Paulien Nuyts	- Leeftijdsgrens op tabaksverkoop van 16 naar 18 jaar in Nederland: veranderingen in rookuitkomsten van jongeren in vergelijking met België	16
Laura Nijkamp	- Sociaaleconomische gezondheidsverschillen aanpakken door lokaal anti-tabaksbeleid: de Rookvrije Generatie als routekaart naar een integrale strategie	17
Hanneke Scholten	- De effectiviteit van een mobiele videogame om jongeren te helpen stoppen met roken	18
Tuinzaal	Een rookvrije omgeving voor kinderen (voorzitter: Bas van den Putte)	
Jeroen Bommelé	- Lokaal tabaksbeleid in het buitenland	19
Michael Schreuders	- Why secondary schools decide not to make school hours a smoke-free time for all students: in-depth interviews with school staff members in the Netherlands	20
Els van Wijk	- Differences between smoking and non-smoking parents in the process of implementing a smoke-free home and the views of children: A qualitative study	21
Poortzaal	Stoppen-met-roken interventies (voorzitter: Daniel Kotz)	
Marloes Derksen	- Serious Games voor stoppen met roken: een systematisch literatuuronderzoek	22
Mirte Kuipers	- Stoppogingen gedurende de 'Stoptober' campagne in Engeland van 2012 tot 2017: Een quasi-experimentele herhaald cross-sectionele studie	23
Lutz Siemer	- Adherentie aan een blended stoppen-met-roken interventie: hoe meten we adherentie, hoe adherent zijn patiënten en wat voorspelt adherentie?	24

15.30-15.50	KOFFIE EN THEEPAUZE	
15.50-17.10	PARALLELSESSIES	
Sprekers	Onderwerp	
Kroonzaal	Symposium: De rol van het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project in de evaluatie van nationaal tabaksontmoedigingsbeleid (voorzitter: Marc Willemsen)	25
Marc Willemsen	- Het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project: méér dan alleen evaluatie van tabaksbeleid	26
Dirk-Jan van Mourik	- E-sigaret waarschuwingen werden nauwelijks opgemerkt door rokers: resultaten van het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project	27
Gerjanne Vennegoor	- Draagvlak onder (ex-) rokers voor nieuw en huidig e-sigaret beleid in Nederland: resultaten van het International Tobacco Control Nederland	28
Karin Hummel	- Stabiliteit van rookpatronen tussen 2015 en 2017: resultaten van het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project	29
Tuinzaal	Nieuwe neurocognitieve inzichten in tabaksverslaving (voorzitter: Jacqueline Vink)	
Jentien Vermeulen	- Als de rook om je hoofd is verdwenen: Roken en cognitie in een longitudinale studie onder patiënten met een psychose, familieleden en controles	30
Jorien Treur	- Bi-directionele effecten tussen ADHD en roken: een Mendeliaanse randomisatie studie.	31
Joyce Dieleman	- Effecten van meerroken op neurocognitief functioneren in niet-rokende adolescenten	32
Helle Larsen	- The Effectiveness of Online Cognitive Bias Modification on Smoking Cessation	33
Poortzaal	Roken en zwangerschap (voorzitter: Zeenah Harakeh)	
Eefje Willemse	- Het rokende sociale netwerk van zwangere vrouwen – een kwalitatief onderzoek	34
Leonieke Breunis	- Smoke and Alcohol Free with EHealth and Rewards: het protocol van de SAFER pregnancy studie	35
Tessa Scheffers-Van Schayck	- Rookvrije Ouders: Implementatie van een effectief stoppen-met-roken programma voor ouders	36
Anne Buitenhuis	- Long-term single-smoking couples: attitudes, conflicts and relationship satisfaction	37
17.10-18.00	BORREL EN HAPJES	

ABSTRACTBOEK NNvT CONGRES 2019

De sessies zijn in het programma chronologisch genummerd. Deze nummering komt overeen met de nummering van de symposia en abstracts. De sprekers zijn vetgedrukt.

1. Keynote: De toekomst van volksgezondheid en roken: Naar een rookvrije samenleving in 2040?

Spreker	Henk Hilderink
Instelling	RIVM
De Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018 (VTV) brengt de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van Volksgezondheid en Zorg in kaart. De inzichten uit de VTV vormen de basis voor de Landelijke nota gezondheidsbeleid van het ministerie van VWS, voor het lokale volksgezondheidsbeleid en voor het Nationale Preventieakkoord. De VTV geeft inzicht in de belangrijkste toekomstige maatschappelijke opgaven op het gebied van ziekte en gezondheid, gezondheidsdeterminanten, preventie en gezondheidszorg in Nederland. Hierbij zijn de leefstijlfactoren zoals roken, overgewicht en alcoholgebruik van belang, maar ook de sociale - en fysieke leefomgeving beïnvloeden de volksgezondheid. Roken is hierbij nog steeds een zeer belangrijke leefstijlfactor en verantwoordelijk voor bijna 10% van de ziektelast in Nederland. Alhoewel de rookprevalenties in het Trendskenario van de VTV-2018 de komende 25 jaar verder dalen, blijft het terugbrengen van roken, en de gezondheidseffecten ervan, een belangrijke opgave voor de toekomst. In het Nationaal Preventieakkoord zijn hiervoor concrete doelen gesteld. Zo is de ambitie om het percentage rokers te laten dalen naar vijf procent. Zijn de maatregelen en acties die in het Akkoord worden genoemd voldoende om de toekomsttrend uit de VTV om te buigen en de gestelde doelen te halen?	

2. Keynote: Het Nationaal Preventieakkoord en onderzoek: onlosmakelijk met elkaar verbonden

Spreker	Sanne Heijndijk
Instelling	Alliantie Nederland Rookvrij!
Op 23 november 2018 werd het Nationaal Preventieakkoord (NPA) gelanceerd. Eén van de ambities van dit akkoord is om te komen tot een Rookvrije Generatie in 2040. Dat betekent dat er op dat moment geen kind meer rookt en minder dan 5% van de volwassenen. Om dit te realiseren, nemen de tekenende partijen de komende jaren een aantal concrete maatregelen. Die moeten eraan bijdragen dat meer omgevingen rookvrij worden, tabaksproducten minder aantrekkelijk en ondersteuning bij stoppen met roken beter toegankelijk. Naast een breed maatschappelijk draagvlak, heeft kennis een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van het deelakkoord roken van het NPA. Verder onderzoek lijkt bovendien een essentiële factor voor een succesvolle toekomst van het akkoord. Vragen zoals 'Waar staan we nu op weg naar een Rookvrije Generatie?' en 'Welke aanvullende maatregelen zijn er nodig om de gezamenlijke doelstelling te behalen?' zullen voorlopig onderwerp van gesprek blijven. In deze presentatie zal worden teruggeblikt op de totstandkoming van het deelakkoord roken en in interactie met de zaal vooruit worden gekeken naar wat er in het vervolgtraject (vooral) nodig is qua onderzoek.	

3. Symposium: Adoptie en effecten van beleid ter preventie van roken door jongeren: het SILNE-R project

Auteur(s)	Voorzitter en discussieleider: Anton Kunst. Presentaties door: Thomas Kuijpers, Michael Schreuders, Naomi Lagerweij en Paulien Nuyts
-----------	--

4. Hoe kunnen nationale anti-tabak coalities verder worden versterkt?

Auteur(s)	Thomas Kuijpers¹ ; Anton Kunst ² ; Marc Willemsen ^{1,3}
Instelling	¹ Maastricht University ² Universiteit van Amsterdam ³ Trimbos-instituut
Financier(s)	Europese Commissie (Horizon2020)
E-mailadres contactpersoon	a.kunst@amc.uva.nl

Inleiding:

Er is weinig empirische evidentie met betrekking tot factoren die de effectiviteit van anti-tabak coalities bepalen. Eerder onderzoek heeft algemene kenmerken van de beleidscontext bepaald die van invloed kunnen zijn op de effectiviteit van coalities, zoals neoliberale ideologie van beleidsmakers, een sterke tabaksindustrie, de centraliteit van het gezondheidsministerie en de interpretatie van FCTC's artikel 5.3. Deze studie richt zich op interne kenmerken van coalities om te bepalen welke factoren van invloed kunnen zijn op effectiviteit. Professionals kunnen zo'n lijst gebruiken om de effectiviteit van hun coalities te monitoren en mogelijk te optimaliseren.

Methode van onderzoek:

Een expert panel werd georganiseerd met praktijkexperts werkzaam in tabaksontmoediging uit Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Ierland, Litouwen, Nederland, Polen, Roemenië, Spanje en Zweden. Aan de hand van een bestaand raamwerk werd een codeboom ontwikkeld. Alle transcripten werden gecodeerd volgens de 'Framework' methodiek.

Resultaten:

De effectiviteit van anti-tabak coalities wordt volgens respondenten bepaald door: een wetenschappelijke basis met valide en bij voorkeur nationale data, medici in de coalitie, expertise om wetenschappelijke data te interpreteren en transformeren, het aangaan en onderhouden van goede relaties met beleidsmakers, journalisten en onderzoekers, het verwerven van brede maatschappelijke steun, consensus hebben over doelen, onderwerpen en strategie, onafhankelijkheid van de overheid, een beleidsfocus en vasthouden aan een strategie.

Discussie:

Dit is het eerste empirische paper dat essentiële factoren onderzocht die van invloed kunnen zijn op effectiviteit van anti-tabak coalities. Professionals kunnen voor henzelf nagaan in hoeverre deze lijst van factoren gebruikt kan worden om de effectiviteit van hun coalities te optimaliseren.

5. De toekomstige rookvrije schoolpleinen: een goede invloed op alle jongeren?

Auteur(s)	Michael Schreuders¹ ; SILNE-R Consortium; Bas; van den Putte ^{2,3} ; Anton; Kunst ¹
Instelling	¹ Department of Public Health, Academic Medical Centre, Amsterdam, The Netherlands. ² Faculty of Social and Behavioural Sciences, University of Amsterdam, Amsterdam, The Netherlands. ³ Trimbos Institute, Netherlands Institute for Mental Health and Addiction, Utrecht, The Netherlands
Financier(s)	Horizon2020
E-mailadres contactpersoon	A.Kunst@amc.nl

Inleiding:

Bij adequate implementatie van het rookvrije scholenbeleid verwachten we een afname van roken onder jongeren. Tegelijkertijd weten we niet of dit effect zal gelden voor alle jongeren. Daarom is gekeken naar de relatie tussen rookvrij scholenbeleid en verschillende rook-gerelateerde uitkomsten (verwachtingen, normen en sociale betekenis), met bijzondere aandacht voor jongeren die opgroeien in een rook-tolerant gezin, zich niet verbonden voelen met school, of buiten het schoolplein gaan roken.

Methode van onderzoek:

Voor het SILNE-R onderzoek zijn in 2016 vragenlijsten ingevuld door 13,061 derde- en vierdeklassers en 315 personeelsleden op 55 middelbare scholen in zeven Europese steden. Daarnaast hebben sommige jongeren meegedaan aan groepsdiscussies en interviews.

Resultaten:

Wij zagen dat rookvrije scholen onder jongeren uit rook-intolerante gezinnen kunnen leiden tot meer anti-rook maatschappelijke verwachtingen, maar onder jongeren uit rook-tolerante gezinnen tot meer pro-rook sociale verwachtingen. Rookvrije scholen kunnen onder jongeren in het algemeen leiden tot meer anti-rook normen van leraren, maar onder jongeren die zich niet verbonden voelen met school tot meer pro-rook normen van beste vrienden. We zien ook dat zelf-geïnitieerde sociale isolatie plaats kan vinden onder jongeren die dagelijks blijven roken onder schooltijd, om zich te beschermen tegen de steeds mindere acceptatie van roken als een verslaafde gedraging. Daarnaast zal een deel van de jongeren minder vaak of niet meer onder schooltijd roken, maar meer waarde gaan hechten aan het roken op rookvriendelijke plekken en tijden.

Discussie:

Rookvrije schoolpleinen zullen waarschijnlijk geen goede invloed hebben op een deel van de jongeren. Het is daarom belangrijk om in te zetten op flankerend en selectief beleid.

6. Waarom steeds meer publieke ruimten rookvrij gemaakt moeten worden

Auteur(s)	Naomi Lagerweij¹ , Mirte Kuipers ¹ , SILNE-R Consortium, Anton Kunst ¹
Instelling	afdeling Sociale Geneeskunde, Amsterdam UMC, Universiteit van Amsterdam
Financier(s)	Europese Commissie (Horizon2020)
E-mailadres contactpersoon	naomilagerweij@gmail.com

Inleiding:

Ondanks dat veel publieke ruimten al rookvrij zijn, is de wetgeving niet altijd allesomvattend en kan de handhaving gebrekkig zijn, waardoor jongeren nog steeds mensen zien roken en zelf nog roken op deze plekken. Wij onderzochten hoe rookverboden gerelateerd zijn aan de plekken waar jongeren roken, en in hoeverre de zichtbaarheid van roken samenhangt met positieve opvattingen over roken.

Methode:

De SILNE-R vragenlijst werd in 2016 afgenomen onder 13,061 derde- en vierdeklassers op 55 middelbare scholen in zeven Europese steden. Rokende jongeren gaven aan waar ze regelmatig rookten (bijv. in uitgaansgelegenheden, op straat of op het schoolplein) en alle jongeren gaven aan waar ze in de afgelopen zes maanden anderen zagen roken (bijv. in uitgaansgelegenheden, bij trein-/busstations of ontspanning-/sportgelegenheden). Positieve opvattingen over roken werden gemeten aan de hand van zeven vragen. Associaties werden bepaald met multilevel regressie analyses.

Resultaten:

Rookverboden in uitgaansgelegenheden waren geassocieerd met minder vaak roken op deze plaatsen, maar mogelijk verplaatsten rokers zich naar openbare plekken waar roken niet gereguleerd is. Een rookverbod op het schoolplein was geassocieerd met minder vaak roken op schoolpleinen, en we zagen geen verschuiving naar locaties vlak buiten het schoolplein. Jongeren zagen veel mensen roken bij trein-/busstations, wat geassocieerd was met positievere opvattingen over roken. Ook het zien van roken bij ontspanning-/sportgelegenheden was geassocieerd met meer positieve opvattingen.

Conclusie:

Het is belangrijk om roken op openbare plekken te beperken om te voorkomen dat niet-rokende jongeren meer positieve ideeën ontwikkelen over roken en dat rokende jongeren hun rookgedrag naar andere locaties verplaatsen.

7. Verhoging van minimum verkoopleeftijd voor tabak naar 21: noodzaak en verwachte effecten

Auteur(s)	Paulien Nuyts¹ ; Mirte Kuipers ¹ ; Thomas Kuijpers ² ; Marc Willemsen ^{2,3} ; Anton Kunst ¹
Instelling	¹ Amsterdam UMC, University of Amsterdam, Department of Public Health, Amsterdam, The Netherlands ² Department of Health Promotion, CAPHRI School for Public Health and Primary Care, Maastricht University, Maastricht, The Netherlands ³ Netherlands Expertise Center for Tobacco Control (NET), Trimbos Institute, Utrecht, The Netherlands
Financier(s)	Europese Commissie (Horizon2020)
E-mailadres contactpersoon	p.a.nuyts@amc.uva.nl

Inleiding:

De meeste Europese landen verbieden de verkoop van tabak aan personen onder 18 jaar. Desondanks begint een substantieel deel van de jongeren te roken op jongere leeftijd. In de Verenigde Staten (VS) hebben verschillende jurisdicties de verkoopleeftijd naar 21 jaar verhoogd. In de VS was deze verhoging effectief in het verminderen van roken. Echter is het onzeker of dit effect ook in Europa zo zal zijn. Daarom hebben wij in kaart gebracht in hoeverre de toegang van Europese jongeren tot tabak beperkt zou kunnen worden door een verhoging van verkoopleeftijd.

Methode:

We hebben data bronnen uit het SILNE-R onderzoek gebruikt, verzameld in zeven Europese steden (Nederland, België, Duitsland, Finland, Ierland, Italië en Portugal): vragenlijsten van 13,061 leerlingen en focus groep discussies met 319 van deze leerlingen. Beide data bronnen bevatten informatie over de manieren waarop jongeren aan sigaretten komen.

Resultaten:

Jongeren kochten voornamelijk sigaretten bij kleine winkels of cafés. Hier omzeilen jongeren leeftijdscontroles op vele manieren, bijvoorbeeld door er ouder uit te zien. Jongeren rapporteerden ook vaak via onbekende jongvolwassenen (proxy-aankopen) en oudere vrienden of klasgenoten aan tabak te komen. We vonden dat gebruikte methoden verschilden tussen de zeven landen. Het direct kopen in winkels kwam vaker voor wanneer de waargenomen handhaving van de verkoopleeftijd zwak was (bijvoorbeeld in België) en proxy-aankopen waren belangrijker wanneer de waargenomen handhaving sterk was (bijvoorbeeld in Finland).

Discussie:

Jongeren in Europa komen nog steeds aan sigaretten, en 18-20 jarigen spelen een belangrijke rol bij de aanvoer van sigaretten. Een verhoging van de verkoopleeftijd naar 21 zal daarom naar verwachting een belangrijk effect hebben.

Tabaksverslaving: uitdagingen voor de individuele roker en voor de samenleving

8. Rookprevalentie in Europa: een vergelijking

Auteur(s)	Marieke van Aerde¹ ; Saskia van Dorsselaer ² ; Margriet van Laar ¹ ; Marc Willemsen ¹
Instelling	¹ Trimbos-instituut, afdeling Drug Monitoring & Policy ² Saskia van Dorsselaer: Trimbos-instituut, afdeling Epidemiologie & Research support
Financier(s)	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
E-mailadres contactpersoon	MAerde@trimbos.nl

Inleiding:

Goede en betrouwbare gegevens over de gezondheidstoestand en determinanten van de gezondheid zijn noodzakelijk voor een goede onderbouwing van volksgezondheidsbeleid.

Roken is een belangrijke risicofactor voor de ontwikkeling van ernstige ziekten en een groot deel van de totale ziektelast is toe te schrijven aan roken.

De rookprevalentiecijfers afkomstig van verschillende enquêtes binnen dezelfde landen kunnen behoorlijk van elkaar verschillen. Een belangrijke verklaring hiervoor kan het gebruik van verschillende methodologieën zijn. De betrouwbaarheid van prevalentieschattingen is sterk afhankelijk van de manier waarop de gegevens verzameld en gerapporteerd worden.

Het doel van de presentatie is om een overzicht te geven van de manieren waarop de rookprevalentie in Nederland en omringende en vergelijkbare Europese landen gemeten wordt, en om aspecten te bespreken die van invloed kunnen zijn op de betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van prevalentieschattingen.

Methode van onderzoek:

Om een overzicht te krijgen van lokale prevalentieschattingen en de wijze waarop deze verkregen zijn, is gebruik gemaakt van een internetzoektocht en zijn contactpersonen benaderd die zich bezig houden met tabaksbeleid of tabaksontmoediging binnen hun land. Het uitgangspunt was hierbij dat de prevalentieschattingen gebruikt worden om volksgezondheidsbeleid te ondersteunen.

Resultaten:

Er bestaan flinke verschillen tussen landen in de wijze waarop zij de prevalentiecijfers verzamelen. Er zijn verschillende factoren die rol kunnen spelen in de betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van de prevalentieschattingen. Een aantal belangrijke factoren zijn: wijze van steekproeftrekking, steekproefgrootte, manier van dataverzameling, de definitie van roken, de context en de leeftijdsgrenzen.

Discussie:

Op basis van de resultaten kunnen aanbevelingen worden gedaan om prevalentiecijfers binnen Europa meer te standaardiseren. De mogelijkheden en onmogelijkheden hiervan worden besproken.

9. Roken in Nederland: kerncijfers

Auteur(s)	Jeroen Bommelé¹ , Linda Springvloed ¹ , Marc Willemsen ¹ en Margriet van Laar ¹
Instelling	¹ Trimbos-instituut, afdeling Drug monitoring & policy
Financier(s)	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
E-mailadres contactpersoon	jbommele@trimbos.nl
<u>Inleiding:</u> Monitoring van het tabaksgebruik in Nederland is erg belangrijk voor het onderbouwen van beleid en toekomstig wetenschappelijk onderzoek. In deze presentatie tonen we de belangrijkste kerncijfers op dit thema. Met behulp van historische data plaatsen we vervolgens deze cijfers in perspectief. <u>Methode van onderzoek:</u> We hebben gebruik gemaakt van de data uit de Gezondheidsenquête. Deze jaarlijkse cross-sectionele data worden verzameld door CBS, in samenwerking met RIVM en het Trimbos-instituut. <u>Resultaten:</u> In 2017 rookte iets minder dan een kwart (23,1%) van de bevolking van 18 jaar en ouder. De meerderheid daarvan rookt dagelijks (74,6%). Van alle rokers heeft 35,7% in 2017 een serieuze stoppoging gedaan die 24 uur of langer duurde. De meeste (91,4%) rokers roken sigaretten of shag. Zij roken gemiddeld 10,2 sigaretten of shagjes per dag. Het percentage volwassen niet-rokers dat op dagelijkse basis binnen blootgesteld is aan tabaksrook van anderen, daalde van 17,7% in 2014 naar 15,8% in 2017. <u>Discussie:</u> Deze kerncijfers vormen de basis voor toekomstig beleid en onderzoek.	

10. Exploring e-liquid flavor preferences, attitude, and risk perception: differences between e-cigarette users, dual users, smokers, and non-users

Auteur(s)	Kim Romijnders ^{1,2} ; Erna Krüseemann ^{1,3} ; Liesbeth van Osch ² ; Hein de Vries ² ; Kees de Graaf ³ , Sanne Boesveldt ³ , Reinskje Talhout ¹
Instelling	¹ Centre for Health Protection, National Institute for Public Health and the Environment (RIVM), Antonie van Leeuwenhoeklaan 9, 3721 MA Bilthoven, The Netherlands ² Department of Health Promotion , School for Public Health and Primary Care (CAPHRI) Maastricht University POB 616 6200 MD Maastricht The Netherlands ³ Division of Human Nutrition and Health, Wageningen University, Stippeneng 4, 6708 WE Wageningen, The Netherlands
Financier(s)	RIVM: RIVM S132006_01
E-mailadres contactpersoon	kim.romijnders@rivm.nl
<u>Background:</u> Availability of many different e-liquid flavors increases attractiveness and may stimulate e-cigarette use among smokers, but also among non-users. Different age and user groups may be attracted to different types of flavors. This study aims to investigate flavor preferences among specific user groups and how this may influence attitude and risk perception. <u>Methods:</u> A cross-sectional survey (n=731) among 61 exclusive e-cigarette users, 122 dual users, 407 non-users, and 141 cigarette smokers was conducted in the Netherlands. Demographics, smoking and vaping behavior, attitude, risk perception, hypothetical flavor preference among non-users and smokers, and the first and current e-liquid flavors used by e-cigarette users and dual users were assessed. Adolescents (13-17 years) and adults (≥18 years) were distinguished. We classified flavors into 13 categories based on literature. Differences in attitude and risk perception among user groups were assessed using a Mann-Whitney U test. <u>Results:</u> Of the 407 non-users and 138 smokers, respectively 53% and 11% were not interested in trying any flavor. Most smokers preferred tobacco flavor, and most non-users preferred menthol and sweet flavors. Dual users and e-cigarette users both preferred tobacco or menthol flavored e-liquids for their first and current e-liquid flavors, but e-cigarette users started using more fruit and sweet flavors after initiation. Non-users were negative and perceived the most risks with regard to e-cigarettes. Attitude and risk perception significantly differed by particular flavors preferred. <u>Discussion:</u> Our results show that controlling availability of flavors may prevent dual use among smokers and initiation among non-users.	

11. Doelgericht en gewoontegedrag bij rokers

Auteur(s)	Maartje Luijten; Claire Gillan; Sanne de Wit; Ingmar Franken; Trevor Robbins; Karen Ersche
Instelling	Behavioural Science Institute, Radboud University, P.O. Box 9104, 6500 HE, Nijmegen, the Netherlands; Department of Psychology, Education and Child Studies, Erasmus University Rotterdam, Rotterdam, the Netherlands; Department of Psychology, Trinity College Dublin, Dublin 2, Ireland; Global Brain Health Institute, Trinity College Dublin, Dublin 2, Ireland; Department of Clinical Psychology, University of Amsterdam, Amsterdam, the Netherlands; Amsterdam Brain and Cognition, University of Amsterdam, Amsterdam, the Netherlands; Department of Psychology, University of Cambridge, Cambridge, United Kingdom; Behavioural and Clinical Neuroscience Institute, University of Cambridge, Cambridge, United Kingdom; Department of Psychiatry, University of Cambridge, Cambridge, United Kingdom
Financier(s)	n/a
E-mailadres contactpersoon	m.luijten@bsi.ru.nl

Inleiding:

Ongezond gedrag zoals roken kan het gevolg zijn van een disbalans in doelgericht versus gewoontegedrag. Bij doelgericht gedrag wordt de uitkomst van het gedrag mee in overweging genomen. Bij gewoontegedrag speelt de uitkomst van het gedrag geen rol. Dierstudies suggereren dat gewoontegedrag zich ontwikkelt na lange tijd van middelengebruik. In deze studie hebben we onderzocht of rokers (N=49) verschillen van niet-rokers (N=46) op het gebied van doelgericht versus gewoontegedrag. Hierbij is ook onderzocht of de mate van nicotineafhankelijkheid gerelateerd zijn aan gewoontegedrag.

Methode van onderzoek:

Twee verschillende experimentele taken zijn gebruikt om doelgericht versus gewoontegedrag te meten. In deze taken wordt gedrag eerst aangeleerd door middel van beloning of vermijding, zodat doelgericht versus gewoontegedrag in de context van beloning en vermijding onderzocht kan worden. Vervolgens wordt in deze taken gemeten of deelnemers de uitkomst van hun aangeleerde gedrag mee in overweging nemen.

Resultaten:

Rokers en niet rokers verschillen niet in doelgericht versus gewoontegedrag op beide experimentele taken. De mate van nicotineafhankelijkheid hangt echter wel samen met meer gewoontegedrag na leren door middel van beloning. Dit effect in rokers met een sterke nicotineafhankelijkheid lijkt het gevolg van minder goed leren van doelgerichte relaties waardoor de uitkomst van het gedrag minder makkelijk meegenomen kan worden en gewoontegedrag makkelijker ontstaat.

Discussie:

Deze bevindingen laten zien dat individuele verschillen binnen rokers erg belangrijk zijn. Toekomstige studies waarin doelgerichte en gewoontesystemen in het brein gemeten worden zijn belangrijk zodat uitgezocht kan worden waar de oorsprong van gewoontegedrag ligt in zware nicotineafhankelijke rokers.

Stoppen met roken ondersteuning

12. Financiële beloningen verhogen het stopsucces, maar zijn beloningen ook kosteneffectief?

Auteur(s)	Floor van den Brand ¹ ; Silvia Evers ² ; Gera Nagelhout ³ ; Bjorn Winkens ⁴ ; Niels Chavannes ⁵ ; Onno van Schayck ¹
Instelling	¹ Maastricht University (CAPHRI), department of Family Medicine; ² Maastricht University (CAPHRI), department of Health Services Research; ³ Maastricht University (CAPHRI), department of Family Medicine/Health Promotion; IVO Addiction Research Institute, The Hague, the Netherlands; ⁴ Maastricht University (CAPHRI), department of Methodology and Statistics; ⁵ Leiden University Medical Center department of Public Health and Primary Care
Financier(s)	KWF Kankerbestrijding
E-mailadres contactpersoon	f.vandenbrand@maastrichtuniversity.nl

Inleiding:

Het doel van deze studie was om te onderzoeken of werknemers gestimuleerd kunnen worden om te stoppen met roken door een cadeaubon uit te reiken voor stopsucces. Daarnaast wilden we onderzoeken of deze interventie kosteneffectief is vanuit een maatschappelijk perspectief en vanuit een werkgeversperspectief.

Methode:

604 werknemers in 61 bedrijven hebben in een cluster-gerandomiseerd experiment deelgenomen aan een stoppen-met-roken groepstraining. Deelnemers in de interventiegroep konden cadeaubonnen van in totaal €350 verdienen als zij 12 maanden succesvol stopten met roken. Naast het aantal stoppers (gevalideerde continue abstinentie) is gedurende deze periode via vragenlijsten de productiviteit van de werknemers gemeten en is er gevraagd hoeveel medische zorg deelnemers gebruikt hebben en of er veranderingen waren in hun kwaliteit van leven (QALYs gemeten via de EQ-5D-5L). Met deze informatie hebben we de kosteneffectiviteit en de kosten-utiliteit van de interventie onderzocht.

Resultaten:

Na 12 maanden waren in de interventiegroep met cadeaubonnen significant meer rokers gestopt (41%) dan in de controlegroep (26%) (AOR 1,93; p<0,001). De kosten-effectiviteitsanalyse laat zien dat cadeaubonnen voor stoppen met roken kosteneffectief zijn als de maatschappij bereid is om €11.546 te betalen voor een additionele stopper. Er waren geen significante verschillen in kwaliteit van leven tussen de interventiegroepen, waardoor we geen duidelijke conclusies kunnen trekken op basis van de kosten-utiliteitsanalyse.

Discussie:

Cadeaubonnen kunnen langdurig stopsucces significant verhogen en kunnen een kosteneffectieve interventie zijn als gekeken wordt naar het aantal stoppers. Op basis van de resultaten kunnen we geen conclusies trekken over de kosten-utiliteit van de interventie.

13. Verslaafd of gebrek aan wilskracht? Een “latent class analysis” van percepties van zorgverleners over rokers

Auteur(s)	Eline Meijer; Liza Meeuwse n; Niels Chavannes
Instelling	Leids Universitair Medisch Centrum, Public Health en Eerstelijns geneeskunde
Financier(s)	Vereniging Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde
E-mailadres contactpersoon	e.meijer@lumc.nl

Inleiding:

De implementatie van stoppen-met-rokenzorg (SMR-zorg) door zorgverleners is suboptimaal en kan worden bemoeilijkt door factoren bij de zorgverlener, de patiënt en de organisatie. De percepties die zorgverleners hebben van rokers zijn mogelijk ook van belang, maar deze zijn weinig onderzocht en de relatie met implementatie van SMR-zorg is onduidelijk. In dit project werd onderzocht welke subgroepen er bestaan binnen Nederlandse zorgverleners wat betreft percepties van rokers; of subgroepen verschillen in achtergrondkenmerken; ervaren barrières voor de implementatie van SMR-zorg; en implementatie van verschillende onderdelen van SMR-zorg.

Methode van onderzoek:

Observationeel cross-sectioneel onderzoek onder anesthesiologen, cardiologen, chirurgen, huisartsen, internisten, jeugdartsen, kinderartsen, longartsen, neurologen, verslavingsartsen, mondhygiënisten, tandartsen en verloskundigen ($N = 570$). Data werden geanalyseerd door middel van “latent class analyse”.

Resultaten:

De analyse resulteerde in een model met twee subgroepen: een minderheidsgroep (23%) die roken als een serieus probleem leek te beschouwen en een meerderheidsgroep die meer gematigde percepties rapporteerde en rokers meer verantwoordelijk leek te houden voor hun rookgedrag. Bepaalde groepen zorgverleners (werkend in operatie- of tandheelkunde-omgevingen) waren oververtegenwoordigd in de meerderheidsgroep, terwijl ex-rokers oververtegenwoordigd waren in de minderheidsgroep. De meerderheidsgroep ervoer meer barrières voor implementatie van SMR-zorg (zoals beschadigen van de zorgverlener-patiënt relatie, onvoldoende beloning) en implementeerde bepaalde onderdelen van SMR-zorg minder vaak dan de minderheidsgroep.

Discussie:

De benadering voor het verbeteren van SMR-zorg dient te worden afgestemd op percepties van de zorgverlener van rokers. Daarnaast moet worden onderzocht hoe deze percepties het beste kunnen worden geadresseerd, bijvoorbeeld via beroepsverenigingen of zorgverleners die in het verleden zelf hebben gerookt.

14. Ervaringen met een wijkaanpak stoppen met roken in Den Haag en Utrecht met de focus op sociaal kwetsbare doelgroepen

Auteur(s)	Gera Nagelhout ^{1,2,3} ; Nienke de Wit ¹ ; Pamela Lucas ¹ ; Floor van den Brand ²
Instelling	¹ Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen & Verslaving (IVO) ² Universiteit Maastricht, afdeling Gezondheidsbevordering ³ Universiteit Maastricht, afdeling Huisartsgeneeskunde
Financier(s)	FNO Gezonde Toekomst Dichterbij
E-mailadres contactpersoon	nagelhout@ivo.nl

Inleiding:
In 2018 hebben we tweemaal geëxperimenteerd met een wijkaanpak stoppen met roken in Den Haag en Utrecht. De focus lag daarbij op het bereiken van sociaal kwetsbare groepen, zoals mensen met een laag opleidingsniveau, schulden, psychische problematiek of een migratieachtergrond.

Methode van onderzoek:
We voeren momenteel zowel longitudinaal vragenlijstonderzoek uit onder alle deelnemers als longitudinale kwalitatieve interviews met een selectie van de deelnemers en een aantal professionals.

Resultaten:
Op het moment van indienen van dit abstract zijn er 16 interviews afgenomen (10 deelnemers en 6 professionals) en zijn de data van de vragenlijsten nog niet geanalyseerd. Tijdens de voormeting-interviews richten we ons met name op de vraag hoe sociaal kwetsbare groepen te bereiken en te motiveren zijn om deel te nemen aan het stoppen-met-rokenprogramma. De eerste resultaten laten zien dat het belangrijk is dat het programma laagdrempelig is, met een bekende locatie die niet ver weg is en een bekend en vertrouwd gezicht. Een rechtstreekse persoonlijke benadering werkt beter dan werving via (sociale) media. Verwachtingen moeten niet te hooggespannen zijn, het moet gaan om meedoen en niet per se om succesvol stoppen met roken. Verder moeten er geen kosten zijn en hebben mensen hulp nodig bij het declareren van kosten bij de zorgverzekering.

Discussie:
De voorlopige resultaten van ons onderzoek laten zien dat een laagdrempelige wijkaanpak stoppen met roken kan werken om sociaal kwetsbare doelgroepen te bereiken. In december voeren we de nameting uit en richten we ons op de vraag wat werkzame elementen zijn van deze wijkaanpak.

15. Consortia Tabaksontmoediging presenteren zich

Auteur(s)	Gera Nagelhout ¹ ; Anton Kunst ² ; Liza Meeuwssen ³ ; Naomi Lagerweij ⁴ ; Daniëlle Jansen ⁵ ; Onno van Schayck ⁶
Instelling	¹ IVO ² AMC ³ LUMC ⁴ Trimbos-instituut ⁵ VUmc ⁶ Maastricht University
E-mailadres contactpersoon	os@zonmw.nl

Vier onderzoeksconsortia zijn recent van start gegaan met onderzoek naar tabaksontmoediging. Deze onderzoeksinstituten, praktijkinstellingen en andere partijen ontwikkelen samen kennis over de beste manier om mensen te ondersteunen en het (gaan) roken te ontmoedigen. De kennis draagt bij aan de volksgezondheid in het algemeen en de Rookvrije Generatie in het bijzonder. De consortia worden gefinancierd door ZonMw.

Dit symposium vormt de startbijeenkomst waar de consortia hun plannen aan alle geïnteresseerden zullen ontvouwen. Het doel is elkaar informeren, kennismaken met de partners, zoeken naar verbinding tussen activiteiten en kijken of partijen die nog niet bij de consortia betrokken zijn, kunnen aanhaken. Het symposium staat daarom zeker ook open voor andere belangstellenden.

Voorzitter van het symposium is Onno van Schayck van Maastricht University.

Onno van Schayck zal reflecteren op de presentaties van de consortia en vooruitblikken op mogelijke samenwerking in de toekomst.

Presentaties:

1. **Anton Kunst van het Amsterdam UMC presenteert [Smoke-free sports clubs for a smoke-free generation](#).**
Dit onderzoek betreft de doorontwikkeling en implementatie van het stappenplan van de Nederlandse Hartstichting om sportclubs rookvrij te maken om jongeren te ontmoedigen om te beginnen met roken.
2. **Liza Meeuwssen van het LUMC en Naomi Lagerweij van het Trimbos-instituut presenteren [Strengthening the Dutch national smoking cessation infrastructure to support the Smokefree Generation movement](#).**
De essentie van dit onderzoek is het versterken van de begeleiding vanuit de huisartspraktijk van patiënten die willen stoppen met roken.
3. **Daniëlle Jansen van VUmc presenteert [Together we'll quit smoking! Optimizing the implementation of the Trimbos guideline 'smoking cessation counseling' in daily practice of healthcare professionals supporting low SES pregnant women in the North of the Netherlands](#).**
Doel van dit onderzoek is om de Trimbos-richtlijn te verbeteren in de zorg voor zwangere vrouwen met een lage sociaaleconomische status die tijdens of na hun zwangerschap roken.
4. **Gera Nagelhout van het IVO presenteert [Financial incentives for successful smoking cessation: an implementation study to increase reach and adoption among companies and their employees with a low socioeconomic status](#).**
Dit project betreft een implementatiestudie naar hoe een stoppen-met-rokentraining op de werkplek in combinatie met financiële beloningen verspreid kan worden binnen Nederlandse bedrijven.

Bouwstenen van de Rookvrije Generatie

16. Leeftijdsgrens op tabaksverkoop van 16 naar 18 jaar in Nederland: veranderingen in rookuitkomsten van jongeren in vergelijking met België

Auteur(s)	Paulien Nuyts¹ ; Mirte Kuipers ¹ ; Marc Willemsen ^{2,3} ; Vincent Lorant ⁴ ; Anton Kunst ¹
Instelling	¹ Afdeling Sociale Geneeskunde, Amsterdam Public Health research institute, Amsterdam UMC, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, Nederland ² Department of Health Promotion, CAPHRI School for Public Health and Primary Care, Maastricht University, Maastricht, The Netherlands ³ Netherlands Expertise Center for Tobacco Control (NET), Trimbos Institute, Utrecht, The Netherlands ⁴ Université Catholique de Louvain, Belgium
Financier(s)	European Commission (Horizon2020)
E-mailadres contactpersoon	p.a.nuyts@amc.uva.nl

Inleiding:

In Nederland is in 2014 de leeftijdsgrens op tabaksverkoop verhoogd van 16 naar 18 jaar, gepaard met een massa-mediale campagne. Wij evalueerden veranderingen tussen 2013 en 2016 in rookuitkomsten van jongeren in Nederland vergeleken met België, waar de leeftijdsgrens 16 jaar is gebleven.

Methode:

Herhaald cross-sectionele vragenlijsten zijn afgenomen in 2013 en 2016 onder 7.204 13-17-jarige jongeren op 22 scholen in Amersfoort (Nederland) en Namen (België). Multilevel logistische regressie kwantificeerde veranderingen over de tijd in drie zelf-gerapporteerde uitkomstmaten: verkrijgbaarheid van sigaretten (makkelijk vs. moeilijk), sociale goedkeuring van roken (goedgekeurd vs. niet-goedgekeurd) en roken (tenminste wekelijks vs. niet/infrequent roken). Interactie toetste of veranderingen verschilden tussen Nederland en België. Analyses zijn naar leeftijd (13-15 en 16-17 jaar) gestratificeerd.

Resultaten:

Verkrijgbaarheid van sigaretten nam af in zowel Nederland (OR:0,63, 95%CI:0,46-0,85) als België (OR=0,57, 95%CI:0,41-0,81). Goedkeuring van roken nam in beide landen af, echter minder en niet significant in Nederland (OR:0,88, 95%CI:0,67-1,17) in vergelijking met België (OR:0,70, 95%CI:0,54-0,91). Roken neigde wel af te nemen in Nederland (OR:0,89, 95%CI:0,67-1,20), maar niet in België (OR:1,03, 95%CI:0,85-1,26). De verschillen tussen de landen waren niet significant. Verrijgbaarheid nam onder 16-17-jarigen sterker af in Nederland (OR:0,30, 95%CI:0,18-0,51) dan in België (OR:0,67, 95%CI:0,42-1,07; OR interactie: 0,45, 95%CI:0,17-0,76). Leeftijdsgroepen toonden vergelijkbare resultaten voor goedkeuring en roken.

Discussie:

De verhoogde leeftijdsgrens op tabaksverkoop in Nederland ging gepaard met verminderde verkrijgbaarheid van sigaretten en in mindere mate daalden de goedkeuring van roken en rookprevalentie onder jongeren. Vergelijkbare afname in goedkeuring van roken in België wijst erop dat andere factoren hieraan bijdroegen.

17. Sociaaleconomische gezondheidsverschillen aanpakken door lokaal anti-tabaksbeleid: de Rookvrije Generatie als routekaart naar een integrale strategie

Auteur(s)	Laura Nijkamp¹ ; Marc Willemsen ² ; Marloes Kleinjan ³ in samenwerking met GGD Amsterdam, Alliantie Nederland Rookvrij! en Pharos
Instelling	¹ Trimbos-instituut, programma Jongeren en Riskant Gedrag ² Trimbos-instituut, programma Drug Monitoring & Policy en Nationaal Expertise centrum voor Tabaksontmoediging (NET) ³ Trimbos-instituut, programma Epidemiologie & Research Support
Financier(s)	ZonMW
E-mailadres contactpersoon	lnijkamp@trimbos.nl

Inleiding:

Kinderen zijn meer geneigd om te beginnen met roken, wanneer ze anderen zien roken. Rokers met een lage sociaaleconomische status (SES) roken vaker in het bijzijn van kinderen dan hoge SES rokers. Kinderen uit lage SES gezinnen lopen daardoor meer risico zelf te gaan roken. Om kinderen te beschermen tegen (de verleiding van) roken, heeft de Alliantie Nederland Rookvrij! een routekaart ontwikkeld met als doel het creëren van een Rookvrije Generatie.

Gemeenten zijn op zoek naar manieren om lage SES inwoners te bereiken en te betrekken in tabaksbeleid. Amsterdam kent veel inwoners met een lage SES, waardoor het bij uitstek een geschikte stad is om te onderzoeken of lage SES groepen iets merken van de Rookvrije Generatie routekaart.

Methode van onderzoek:

In Amsterdam onderzoeken we de implementatie van de routekaart van de Rookvrije Generatie. Hierbij vergelijken we drie lage SES wijken met twee hoge SES wijken via verschillende onderzoeksmethoden (datatriangulatie): interviews en focusgroepen met inwoners en tussenpersonen (o.a. gemeente, GGD, verslavingszorg, mensen “uit de wijk”) en onder beide groepen vragenlijstonderzoek. Deze informatie wordt aangevuld met systematische observaties in de stadsdelen om de feitelijke zichtbaarheid en aanwezigheid van elementen van de routekaart te onderzoeken.

Voorlopige resultaten:

We presenteren de eerste resultaten van de observaties in de stadsdelen en van de inventarisatie van rookvrije initiatieven bij tussenpersonen. Hiermee geven we een eerste beeld van de implementatie van de routekaart van de Rookvrije Generatie. Het geeft ook een eerste inzicht in mogelijke verschillen tussen stadsdelen en biedt een basis voor discussie over het vervolg van het onderzoek.

18. De effectiviteit van een mobiele videogame om jongeren te helpen stoppen met roken

Auteur(s)	Hanneke Scholten ¹ ; Maartje Luijten ² ; Isabela Granic ³
Instelling	¹ Behavioural Science Institute, Radboud Universiteit
Financier(s)	Geen financiers
E-mailadres contactpersoon	h.scholten@bsi.ru.nl

Inleiding:

Ondanks dat het aantal Nederlandse rokers jonger dan 16 jaar daalt, is het aantal oudere adolescente en jongvolwassen rokers in de leeftijd van 16 tot 25 jaar licht gestegen. Echter, er is momenteel geen effectieve interventie om jongeren te helpen met stoppen. Daarom hebben wij een mobiele video game interventie (*HitnRun*) ontwikkeld op basis van een impulscontrole training en onderliggende sociale processen gerelateerd aan roken onder jongeren.

Methode van onderzoek:

Honderdvierenveertig ten minste wekelijkse rokers, in de leeftijd tussen 16 en 27 jaar (55% vrouw), werden random toegewezen aan de video game of de controle conditie. De controle conditie bestond uit een stoppen met roken brochure. In de video game conditie speelden de deelnemers *HitnRun* tenminste 1x per dag op een mobiele telefoon voor een periode van vier weken. Voorafgaand aan en na afloop van beide interventies werden rookgedrag en meerdere onderliggende mechanismen van verandering gemeten. Ook werd er een drie maand follow-up uitgevoerd voor rookgedrag. Deelnemers stopten met roken bij aanvang van de studie.

Resultaten:

De effecten van *HitnRun* op rookgedrag, impulscontrole en de aantrekkelijkheid van rook cues zullen besproken worden.

Discussie:

De effecten van *HitnRun* die besproken zullen worden zijn de eerste resultaten van deze grote studie. We zullen deze resultaten in perspectief plaatsen ten opzichte van andere stoppen met roken programma's voor jongeren. Ook bespreken we de plannen voor verdere analyses in dit onderzoeksproject en aanknopingspunten voor doorontwikkeling van *HitnRun*.

Een rookvrije omgeving voor kinderen

19. Lokaal tabaksbeleid in het buitenland

Auteur(s)	Jeroen Bommelé¹ , Marc Willemsen ¹ ; Margriet van Laar ¹
Instelling	¹ Trimbos-instituut
Financier(s)	VWS
E-mailadres contactpersoon	jbommele@trimbos.nl
<u>Inleiding:</u> De Rookvrije Generatie is een landelijke maatschappelijke beweging die ernaar streeft dat alle kinderen in Nederland rookvrij kunnen opgroeien. Veel Nederlandse gemeenten zijn hier al flink mee aan de slag. Ook in het buitenland zorgen lokale overheden met hun tabaksontmoedigende initiatieven voor een rookvrijere toekomst. In deze presentatie laten we zien welke inspirerende voorbeelden beleidsmakers zouden kunnen gebruiken in hun eigen gemeente. <u>Methode van onderzoek:</u> Literatuuronderzoek in combinatie met <i>desk research</i>. <u>Resultaten:</u> Lokale overheden in het buitenland richten zich veelal op het creëren van rookvrije ruimten in de buitenlucht. Zo zijn er in de Australische stad Canberra rookvrije OV-haltes, zijn in Franse stad Straatsburg de parken rookvrij en heeft de Italiaanse stad Bibione een groot rookvrij strand. De aanpak in IJsland laat zien hoe belangrijk monitoring is bij het maken van lokaal middelenbeleid. <u>Discussie:</u> Veel van deze voorbeelden zouden ook Nederlandse gemeenten kunnen inspireren bij het maken van beleid in het kader van de Rookvrije Generatie.	

20. Why secondary schools decide not to make school hours a smoke-free time for all students: in-depth interviews with school staff members in the Netherlands

Auteur(s)	Michael Schreuders¹ ; Bas van den Putte ^{2,3} ; SILNE-R research consortium; Anton Kunst ¹
Instelling	¹ Amsterdam UMC ² Universiteit van Amsterdam ³ Trimbos Instituut
Financier(s)	Europese Commissie (Horizon2020)
E-mailadres contactpersoon	M.Schreuders@amc.nl
<u>Inleiding:</u> Schools that implement smoke-free policies face the issue that adolescents relocate smoking to outside the school premises. A possible solution is to prohibit students to leave the school premises, thus creating smoke-free school hours. Government legislation on this issue is still absent, but schools have the authority to implement such policies themselves. Oftentimes this does not happen, for reasons that have not been studied. In this paper we aim to explore why staff from secondary schools in the Netherlands decide not to make school hours a smoke-free time. <u>Methode van onderzoek:</u> Interviews were held with 13 staff members, with different functions, from four secondary schools. The analysis was informed by the Advocacy Coalition Framework and focused on identifying the deep core, policy core and secondary beliefs that explain why schools do not create smoke-free school hours. <u>Resultaten:</u> We identified six beliefs, two for each type of belief. The deep core beliefs build on the views that (i) schools should provide adolescents the freedom to learn how to make responsible use of their autonomy, but also (ii) interfere if adolescents endanger or bother others. The policy core beliefs build on the views that (iii) smoking is not as urgent for schools to deal with, relative to other substances like alcohol and drugs, and that (iv) schools' jurisdiction to intervene in adolescents' smoking is demarcated in time (i.e., during school hours) and space (i.e. the school premises). The secondary beliefs build on the views that (v) creating smoke-free school hours would interfere with the need for staff members to maintain positive relationships with students, and (vi) that it is impossible for school to enforce corresponding rules consistently. <u>Discussie:</u> The findings can, among other things, be explained by the strong libertarian values that characterize Dutch culture, the societal leniency towards smoking and the limited effective support that schools can offer to smoking adolescents. We conclude this study by presenting recommendations about how tobacco control advocates and other stakeholders can make smoke-free school hours becomes a realistic policy option to schools.	

21. Differences between smoking and non-smoking parents in the process of implementing a smoke-free home and the views of children: A qualitative study

Auteur(s)	Els van Wijk ¹ ; Regina Overberg ² ; Anton Kunst ¹ ; Janneke Harting ¹
Instelling	¹ Amsterdam UMC, Universiteit van Amsterdam, afdeling Sociale Geneeskunde ² GGD Kennemerland, afdeling Advies en Onderzoek
Financier(s)	Fonds NutsOhra
E-mailadres contactpersoon	e.c.vanwijk@amc.uva.nl

Introduction:

Children's exposure to second-hand smoke (SHS), especially prevalent in low-income areas, has serious health consequences. However, smoke-free home (SFH) interventions to reduce SHS tend to be less successful among smoking families compared to non-smoking families. To understand this difference, we aimed to gain insight in how the change process of implementing SFHs differs for smoking and non-smoking parents.

Methods:

In 2017, we held semi-structured in-depth interviews with smoking and non-smoking parents (n=14), both with and without a SFH in a Dutch low-income area. Focus groups (n=3) were performed with 17 children. We performed a comparative qualitative content analysis for smoking and non-smoking parents.

Results:

For all parents, implementing home smoking rules was always part of a life transition, e.g. pregnancy or moving to a new house. Non-smoking parents implemented a SFH to protect their children's health, while for smokers this was more an act out of guilt towards their children. For parents without a SFH, smokers viewed quitting smoking as an easier option than implementing a SFH, while non-smokers felt not in the position and lacked confidence to impose smoking rules. Children had regular discussions with their parents about quitting smoking rather than about a SFH. But they felt rather helpless with respect to their parents' addiction.

Discussion:

Smokers and non-smokers face different challenges in implementing SFHs. To protect children in low-income areas from SHS, targeted interventions are needed. For example, smoking parents without a SFH should be supported in breaking smoking habits or smoking cessation, while non-smokers need support in increasing assertiveness to set rules.

Stoppen-met-roken interventies

22. Serious Games voor stoppen met roken: een systematisch literatuuronderzoek

Auteur(s)	Marloes Derksen¹ ; Sander van Strijp ¹ ; Anton Kunst ¹ ; Monique Jaspers ² ; Joost Daams ³ ; Mirjam Fransen ¹
Instelling	¹ Amsterdam UMC, Universiteit van Amsterdam, Afdeling Sociale Geneeskunde, Amsterdam Public Health Research Instituut, Meibergdreef 9, Amsterdam ² Amsterdam UMC, Universiteit van Amsterdam, Afdeling Klinische Informatiekunde, Amsterdam Public Health Research Instituut, Meibergdreef 9, Amsterdam ³ Amsterdam UMC, Universiteit van Amsterdam, Medische Bibliotheek, Meibergdreef 9, Amsterdam
Financier(s)	FNO Gezonde Toekomst Dichterbij
E-mailadres contactpersoon	m.e.derksen@amc.uva.nl
<u>Inleiding:</u> Serious games zijn games met een ander hoofddoel dan louter vermaak, opgebouwd uit verschillende game elementen (zoals avatars of uitdagingen). Serious games worden ingezet als interventie voor stoppen met roken. De doelen van dit onderzoek waren 1) vaststellen van de effectiviteit van serious games op (determinanten van) stoppen met roken en 2) in kaart brengen welke game elementen zijn gebruikt in deze serious games. <u>Methode van onderzoek:</u> Een systematisch literatuuronderzoek werd uitgevoerd in PubMed (MEDLINE), EMBASE, PsychINFO en Web of Knowledge voor publicaties over evaluaties van serious games voor het veranderen van (determinanten van) rookgedrag. We gebruikten de taxonomie van King et al. om game elementen af te leiden uit serious games. <u>Resultaten:</u> We includeerden 17 studies. Alle studies rapporteerden één of meer positieve uitkomsten op rookgedrag en/of determinanten, waarvan 12 studies positieve, significante uitkomsten rapporteerden. Alle games bevatten een combinatie van meerdere game elementen (reeks 3-10, gemiddeld 5.4). In totaal bevatten de serious games 91 game elementen, waarvan de meeste gericht waren op algemene en periodieke beloningen, thema- en genre kenmerken, straffen, en grafische- en geluidskenmerken. <u>Discussie:</u> Serious games met meerdere game elementen zijn een veelbelovende interventie om (determinanten van) stoppen met roken positief te veranderen. Vervolg onderzoek zal de individuele bijdrage van game elementen aan de effectiviteit van serious games moeten onderzoeken.	

23. Stoppogingen gedurende de 'Stoptober' campagne in Engeland van 2012 tot 2017: Een quasi-experimentele herhaald cross-sectionele studie

Auteur(s)	Mirte Kuipers¹ ; Robert West ² ; Emma Beard ^{2,3} ; Jamie Brown ^{2,3}
Instelling	¹ . Afdeling Sociale Geneeskunde, Amsterdam Public Health research institute, Amsterdam UMC, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, Nederland ² . Department of Behavioural Science and Health, University College London, London, UK ³ . Research Department of Clinical, Educational and Health Psychology, University College London, London, UK
Financier(s)	Cancer Research UK (C1417/A14135; C36048/A11654; C44576/A19501)
E-mailadres contactpersoon	m.a.kuipers@amc.uva.nl
<u>Inleiding:</u> De 'Stoptober' campagne, om rokers te helpen gezamenlijk de maand oktober te stoppen met roken, is in 2012 in Engeland gestart en jaarlijks herhaald. Deze studie evalueerde de overall impact van Stoptober, de consistentie van deze impact en de rol van het campagnebudget. <u>Methode:</u> In een quasi-experimenteel herhaald cross-sectioneel design bestudeerden we 51.399 volwassen rokers en ex-rokers in 132 maandelijkse surveys van 2007-2017. Stoppogingen in de afgelopen maand werden vergeleken tussen oktober en andere maanden van het jaar tussen 1) 2007-2011 en 2012-2017, 2) de jaren 2012-2017 en 3) campagnejaren met hoog budget (2012-2015) en laag budget (2016-2017). Logistische regressie modellen controleerden voor maand van het jaar, maand van de studie, sociaal-demografische factoren, cumulatieve tabaksbeleid-score, belastingverhogingen en budget voor andere massa-mediale campagnes. Voor niet-significante resultaten differentieerden Bayes Factors (BF) tussen gebrek aan effect en beperkte sensitiviteit van data. <u>Resultaten:</u> Er waren meer stoppogingen in oktober in 2012-2017 (OR:1.24, 95%CI:1.00-1.53) dan in 2007-2011 (OR:0.95, 95%CI:0.76-1.18). Hoewel het verschil niet statistisch significant was (OR:1.30, 95%CI:0.97-1.75) wees de BF op beperkte sensitiviteit om dit aan te tonen (BF=2.1). Het verschil in stoppogingen tussen oktober en andere maanden was het grootst in 2012 (OR:1.92, 95%CI:1.23-2.98) en 2015 (OR:1.84, 95%CI:1.14-2.95). Hoger campagnebudget leek samen te hangen met grotere verschillen tussen oktober en andere maanden (OR interactie:1.50, 95%CI:0.92-2.44; BF=2.2). <u>Discussie:</u> De Stoptober campagne heeft in de eerste 6 jaar het aantal stoppogingen in Engeland verhoogd. De toename was inconsistent tussen de campagnejaren en lijkt groter te zijn geweest bij een hoger campagnebudget.	

24. Adherentie aan een blended stoppen-met-roken interventie: hoe meten we adherentie, hoe adherent zijn patiënten en wat voorspelt adherentie?

Auteur(s)	Lutz Siemer ^{1, 2} ; Marjolein Brusse-Keizer ³ ; Marloes Postel ^{2, 4} ; Somaya Ben Allouch ^{1, 6} ; Angelos Patrinoopoulos ² ; Robbert Sanderma ^{2, 5} ; Marcel Pieterse ²
Instelling	¹ Research Group Technology, Health & Care, Saxion University of Applied Sciences, Postbus 70.000, 7500KB Enschede, The Netherlands. ² Centre for eHealth and Well-being Research, University of Twente, Enschede, The Netherlands. ³ Medical School Twente, Medisch Spectrum Twente, Enschede, The Netherlands. ⁴ Tactus, Enschede, The Netherlands. ⁵ Department of Health Psychology, University Medical Center Groningen, University of Groningen, Groningen, The Netherlands. ⁶ Amsterdam University of Applied Sciences, Digital Life Research Group, Amsterdam, the Netherlands.
Financier(s)	Zowel de Onderzoeksgroep Technology, Health & Care van Saxion Hogeschool als het Centre for eHealth and Well-being Research van de Universiteit Twente financieren dit onderzoek.
E-mailadres contactpersoon	l.siemer@saxion.nl

Blended care (gecombineerd face-to-face/web-based) is een veelbelovende manier van een rookstopbehandeling. Mate en verloop, en voorspellers van adherentie aan een nieuwe, tweedelijns, blended rookstopbehandeling (Blended Smoking Cessation Treatment, BSCT) werden onderzocht, waarbij twee verschillende maten voor adherentie werden gevalideerd.

BSCT, aangeboden in de stoppen-met-roken poli van Medisch Spectrum Twente te Enschede, en gebaseerd op de actuele Zorgstandaard, bestaat uit 5 sessies face-to-face afgewisseld met 5 online sessies gedurende 6 maanden. Adherentie werd gemeten met gebruikersdata (N=75): tijd-gebaseerd (blootstelling aan aantal minuten geprotocolleerde componenten) en inhoud-gebaseerd (actief gebruik van 8 face-to-face en 10 web-based componenten). De adherentiegraad (bij >60% blootstellingscriterium), de variatie in adherentie gedurende de behandeling en voorspellers (33 persoons-, roken- en gezondheidsgerelateerde kenmerken) van adherentie werden onderzocht.

Beide adherentiematen correleren onderling redelijk ($\rho=.53$) en hebben bruikbare inhouds-, construct- en divergente validiteit. Predictieve validiteit wordt alleen gevonden voor de inhoud-gebaseerde methode: adherentie is hoger bij stoppers ($p=.03$). Adherentie is met 18% van deelnemers laag en daalt sterk in de loop van de behandeling (82% bij aanvang tot 11% in het laatste deel). Burgerlijke staat ($OR=11.3$ partner vs. alleenstaand; $p=0.03$) en aantal rokende vrienden ($OR=0.72$ voor elk schaalpunt 0-8 hoger; $p=0.02$) waren onafhankelijke voorspellers voor adherentie.

Beide methoden om adherentie te meten lijken adequaat, hoewel de inhoud-gebaseerde betere predictieve validiteit lijkt te hebben. De daling van adherentie tijdens de rookstopbehandeling is consistent met eerder onderzoek, maar de uiteindelijke adherentiegraad in BSCT lijkt lager dan in eerdere studies naar web-based of face-to-face rookbehandelingen. De adherentie werd voorspeld door twee aan sociale invloed gerelateerde determinanten.

25. SYMPOSIUM: De rol van het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project in de evaluatie van nationaal tabaksonthoudigingsbeleid

Auteur(s)	Voorzitter en discussieleider: Marc Willemsen. Presentaties door: Marc Willemsen, Dirk-Jan van Mourik, Gerjanne Vennegoor, Karin Hummel
-----------	---

26. Het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project: méér dan alleen evaluatie van tabaksbeleid

Auteur(s)	Marc Willemsen ^{1,2} ; Gera Nagelhout ^{1,3,4} ; Karin Hummel ¹ ; Dirk Jan van Mourik ¹ ; Bas van den Putte ⁵ ; Hein de Vries ¹
Instelling	¹ Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Gezondheidsbevordering ² Trimbos Instituut, Nationaal Expertisecentrum Tabaksonthoudiging ³ Onderzoeksinstituut IVO ⁴ Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Huisartsgeneeskunde ⁵ Universiteit van Amsterdam, afdeling Communicatiewetenschap
Financier(s)	Zon-Mw, KWF Kankerbestrijding
E-mailadres contactpersoon	marc.willemsen@maastrichtuniversity.nl

Inleiding:

Het ITC onderzoek werd in 2002 opgezet om de impact van de wereldwijde implementatie van het FCTC verdrag te onderzoeken. Momenteel nemen 30 landen deel. Nederland participeert sinds 2008, mogelijk gemaakt met subsidie van Zon-Mw en (sinds 2015) KWF Kankerbestrijding.

In deze presentatie worden de belangrijkste onderzoeksresultaten uit de afgelopen 10 jaar besproken, met speciale aandacht voor de maatschappelijke impact op het Nederlandse tabaksonthoudigingsbeleid, en de wijze waarop dit is gebeurd.

Resultaten:

Binnen het onderzoek werden longitudinale analyses gedaan (veranderingen in determinanten van stoppen met roken binnen Nederlandse rokers door de tijd heen) en cross-country vergelijkingen (hoe scoort Nederland op bepaalde factoren ten opzichte van het buitenland?). Nederland bleek op verschillende indicatoren veel lager te scoren dan het buitenland, met name met betrekking tot bewustzijn van schade van het roken en maatschappelijke acceptatie van roken.

Participatie aan het ITC onderzoek heeft onder meer bijgedragen aan 1. maatschappelijke afkeuring van het afbraakbeleid van minister Schippers, 2. meer inzicht in het beperkte effect van grensaankopen in geval van prijsverhogingen, 3. politieke steun voor uitbreiding rookverbod in de horeca, 4. inzicht in positieve effecten van vergoeding van stoppen-met-roken door zorgverzekeraars en 5. draagvlak voor meer budget voor stoppen-met-roken ondersteuning en voor massamediale campagnes.

Naast de wetenschappelijke en maatschappelijke output was een belangrijk gevolg van deelname aan het ITC onderzoek dat Nederland onderdeel werd van een internationaal netwerk van wetenschappers dat zich inzet voor effectief tabaksonthoudigingsbeleid. Hierdoor kunnen Nederlandse beleidsmakers sneller worden voorzien van de beschikbare evidentie uit het buitenland.

27. E-sigaret waarschuwingen werden nauwelijks opgemerkt door rokers: resultaten van het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project

Auteur(s)	Dirk Jan van Mourik ¹ ; Gera Nagelhout ^{1,2,3} ; Bas van den Putte ⁴ ; Karin Hummel ¹ ; Marc Willemsen ^{1,5} ; Hein de Vries ¹
Instelling	¹ Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Gezondheidsbevordering ² Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Huisartsgeneeskunde ³ Onderzoeksinstituut IVO ⁴ Universiteit van Amsterdam, afdeling Communicatiewetenschap ⁵ Trimbos Instituut, National Expertisecentrum Tabaksontmoediging
Financier(s)	KWF Kankerbestrijding
E-mailadres contactpersoon	d.vanmourik@maastrichtuniversity.nl

Inleiding:

Rokers gebruiken in toenemende mate e-sigaretten. We onderzochten in hoeverre Nederlandse rokers waarschuwingen (Europese regelgeving; verplicht sinds november 2016) over de verslavende werking (op de verpakking) en giftigheid (bijsluiter) van e-sigaretten opmerkten, of percepties over de mate van verslavende werking en giftigheid van e-sigaretten anders waren na de implementatie van de waarschuwingen dan ervoor, en of de bevindingen verschilden tussen rokers die wel (dual-users) of geen (tabaksrokers) e-sigaretten gebruiken.

Methode:

We gebruikten longitudinale data van het International Tobacco Control (ITC) Project in Nederland. Het aantal rokers per wave was n=1.122 (November-December 2015), n=1.125 (November-December 2016) en n=1.093 (November-December 2017; volledige implementatie was in mei). Beschrijvende statistiek en Generalized Estimating Equations werden gebruikt om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

Resultaten:

Dual-users hadden een grotere kans dan tabaksrokers om de waarschuwingen over de verslavende werking (26% versus 4% in 2017; OR=4.006, p<0.001) en giftigheid (31% versus 6% in 2018, OR=5.530, p<0.001) van e-sigaretten op te merken. Dual-users rapporteerden een sterkere stijging tussen 2015 en 2017 in de mate van percepties over de verslavende werking ($\beta=0.457$, p=0.045) en giftigheid ($\beta=0.246$, p=0.055) van e-sigaretten dan tabaksrokers (verslavende werking: $\beta=0.135$, p<0,001; giftigheid: $\beta=0,071$, p=0,010).

Discussie:

Waarschuwingen over de verslavende werking moeten prominenter op e-sigaret verpakking geplaatst worden aangezien dual-users deze nauwelijks opmerkten. Echter, het implementeren van de waarschuwingen leek wel geassocieerd te zijn met sterkere percepties over de verslavende werking en giftigheid van e-sigaretten. Aanvullende strategieën om rokers te informeren moeten worden overwogen.

28. Draagvlak onder (ex-) rokers voor nieuw en huidig e-sigaret beleid in Nederland: resultaten van het International Tobacco Control Nederland Project

Auteur(s)	Gerjanne Vennegoor¹ ; Karin Hummel ¹ ; Gera Nagelhout ^{1,2,3} ; Dirk Jan van Mourik ¹ ; Hein de Vries ¹ ; Marc Willemsen ^{1,4}
Instelling	¹ Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Gezondheidsbevordering ² Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Huisartsgeneeskunde ³ Onderzoeksinstituut IVO ⁴ Trimbos Instituut, National Expertisecentrum Tabaksontmoediging
Financiers(s)	KWF Kankerbestrijding
E-mailadres contactpersoon	g.vennegoor@maastrichtuniversity.nl

Inleiding:

Voor acceptatie en naleving van beleidsmaatregelen is voldoende draagvlak onder de beoogde doelgroep essentieel. Aangezien (ex-) rokers steeds vaker e-sigaretten gebruiken, onderzochten we bij hen het draagvlak voor de huidige e-sigaret regelgeving uit de nieuwe TPD (gelimiteerd nicotinegehalte, minimumleeftijd van 18 jaar, verbod op promotie en reclame; ingevoerd in 2016) en voor nog niet ingevoerde maatregelen (verbod op smaakjes en op e-sigaretgebruik waar een rookverbod geldt) in Nederland. We onderzochten daarnaast of het draagvlak verschilde per geslacht of leeftijdsgroep. Verdere subgroepanalyses (o.a. SES, rookstatus) zullen nog worden toegevoegd.

Methode van onderzoek:

We gebruikten data van wave 11 (November tot December 2017; N=1695) van het International Tobacco Control (ITC) Project in Nederland. Door beschrijvende statistiek werd de steun voor de zes maatregelen bepaald. Met Chi-kwadraat toetsen werden subgroepanalyses uitgevoerd.

Resultaten:

Voor alle maatregelen, behalve voor het verbod op smaakjes (37.5%), was er steun bij de meerderheid van de respondenten (53.9-81.3%). Alleen voor de leeftijdsgrens van 18 jaar was er een verschil in draagvlak tussen vrouwen (93.6%) en mannen (89.9%, $p < 0.05$). Behalve voor het verbod op smaakjes toonden oudere respondenten (55 jaar en ouder) meer steun voor de maatregelen dan jongere respondenten (15 tot 24 jaar).

Discussie:

Het bestaande e-sigaret beleid wordt door de meerderheid van de Nederlandse (ex-) rokers gesteund. Het nog niet ingevoerde verbod op smaakjes heeft daarentegen weinig draagvlak. Jongeren en jongvolwassenen zouden meer voorlichting moeten krijgen over het belang van de maatregelen, aangezien onder hen het draagvlak het laagst is.

29. Stabiliteit van rookpatronen tussen 2015 en 2017: resultaten van het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project

Auteur(s)	Karin Hummel ¹ ; Gera Nagelhout ^{1,2,3} ; Bas van den Putte ^{4,5} ; Dirk Jan van Mourik ¹ ; Hein de Vries ¹ ; Marc Willemsen ^{1,4}
Instelling	¹ Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Gezondheidsbevordering ² Universiteit Maastricht (CAPHRI), afdeling Huisartsgeneeskunde ³ Onderzoeksinstituut IVO ⁴ Trimbos Instituut, National Expertisecentrum Tabaksontmoediging ⁵ Universiteit van Amsterdam, afdeling Communicatiewetenschap
Financier(s)	KWF Kankerbestrijding
E-mailadres contactpersoon	Karin.hummel@maastrichtuniversity.nl

Inleiding:

Onderdeel van de nieuwe TPD uit 2016 zijn aanpassingen aan de verpakkingen van tabaksproducten. Het doel van deze studie was om patronen van rookgedrag tussen 2015 en 2017 in kaart te brengen. We onderzochten stopgedrag van rokers, terugval van ex-rokers en het gebruik van verschillende typen tabaksproducten (pakjes of shag), e-sigaretten en de relatief nieuwe heat-not-burn producten.

Methode van onderzoek:

We gebruikten data van het International Tobacco Control (ITC) Nederland Project en includeerden respondenten die deelnamen in zowel wave 9 (2015) als wave 11 (2017) (n=1.092; n=822 rokers en n=270 niet-rokers). We gebruikten kruistabellen om te onderzoeken hoeveel respondenten stabiel bleven in hun rookgedrag en hoeveel respondenten ander rookgedrag vertoonden.

Resultaten:

Zowel rookgedrag als gebruik van het type tabaksproduct bleef vrij stabiel. Van rokers in 2015 was 17% niet-roker in 2017. Van niet-rokers in 2015 was 14% weer begonnen met roken in 2017. Minder dan de helft van rokers die in 2015 e-sigaretten gebruikten (dual users) deed dit ook in 2017 (35%). Slechts 14 respondenten in 2015 en 27 respondenten in 2017 gebruikten uitsluitend e-sigaretten. Van de rokers gebruikte 92% zowel in 2015 als in 2017 sigaretten in pakjes; 84% gebruikte in beide jaren shag en 58% gebruikte in beide jaren beide producten. Slechts 6 respondenten gebruikten heat-not-burn producten in 2017. Verder zijn subgroepanalyses voor leeftijd en geslacht uitgevoerd.

Discussie:

Tussen 2015 en 2017 leken er weinig redenen voor rokers en ex-rokers te zijn om hun rookgedrag te veranderen. Aanvullende maatregelen zijn nodig zodat meer rokers succesvol kunnen stoppen.

Nieuwe neurocognitieve inzichten in tabaksverslaving

30. Als de rook om je hoofd is verdwenen: Roken en cognitie in een longitudinale studie onder patiënten met een psychose, familieleden en controles.

Auteur(s)	Jentien Vermeulen ¹ ; Frederike Schirmbeck ^{1,2} ; Matthijs Blankers ^{2,3} ; Mirjam van Tricht; Richard Bruggeman ⁴ ; Wim van den Brink ¹ ; Lieuwe de Haan ^{1,2}
Instelling	¹ Amsterdam UMC, Afdeling psychiatrie. ² Arkin Mental Health Care ³ Trimbos instituut ⁴ UMCG, Afdeling Psychiatrie
Financier(s)	Jentien Vermeulen was awarded with an AMC PhD Scholarship, AMC young talent award, APH mental health award. The infrastructure for the GROUP study is funded through the Geestkracht programme of the Dutch Health Research Council (ZonMw, grant number 10-000-1001), and matching funds from participating pharmaceutical companies (Lundbeck, AstraZeneca, Eli Lilly, Janssen Cilag) and universities and mental health care organizations
E-mailadres contactpersoon	j.m.vermeulen@amc.uva.nl

Inleiding:

Patiënten met een psychose roken veel vaker sigaretten dan mensen uit de algemene bevolking. Daarnaast ervaren veel patiënten problemen met de uitvoering van cognitieve taken zoals ordelijk denken, plannen en het nemen van besluiten. Of roken op lange-termijn samenhangt met cognitieve voor- of nadelen bij deze patiënten is niet eerder onderzocht.

Onderzoeksvragen

- i) Hangt roken samen met cognitief functioneren in patiënten met een psychose, broers en zussen en controles?
- ii) Gaat stoppen of starten met roken gepaard met verandering in cognitief functioneren?

Methode van onderzoek:

In het GROUP project zijn 1094 patiënten met een psychose, 1047 familieleden van patiënten met een psychose en 579 controles 6 jaar gevolgd. Bij de start van de studie, 3 en 6 jaar later werd gevraagd naar roken en aantal sigaretten per dag. Daarnaast werden taken getest die horen bij het cognitief functioneren. De associaties werden onderzocht met behulp van lineaire mixed-models waarbij rekening gehouden werd met covariaten.

Resultaten:

In totaal rookten 67% van de patiënten tegenover 38% van de broers en zussen van deze patiënten en 25% van de controles. Rokers uit alle groepen presteerden cognitief slechter dan niet-rokers. Bovendien ging stoppen met roken door patiënten gepaard met een verbetering in de snelheid van informatieverwerking.

Discussie:

Behandeling van een rookverslaving onder patiënten met een psychose behoeft extra aandacht. Patiënten roken niet alleen veel vaker, het hangt ook samen met een slechter cognitief functioneren. Stoppen met roken leidt mogelijk tot een verbetering van de snelheid waarmee patiënten met een psychose informatie kunnen verwerken.

31. Bi-directionele effecten tussen ADHD en roken: een Mendeliaanse randomisatie studie.

Auteur(s)	Jorien Treur^{1,4} , Ditte Demontis ⁵ , Hannah Sallis ^{3,4} , Anders Børghlum ⁵ , Reinout Wiers ² , Karin Verweij ¹ , Marcus Munafò ^{3,4} .
Instelling	¹ Psychiatrie, Amsterdam UMC, Amsterdam ² Ontwikkelingspsychologie, Universiteit van Amsterdam, Amsterdam ³ School of Psychological Sciences, University of Bristol, Bristol, UK ⁴ MRC Integrative Epidemiology Unit, University of Bristol, Bristol, UK ⁵ Department of Biomedicine – Human Genetics, Aarhus University, Aarhus, Denmark
Financier(s)	NWO Rubicon Fellowship (446-16-009) NWO VENI Fellowship (016.Veni.195.016)
E-mailadres contactpersoon	j.l.treur@amc.uva.nl

Inleiding:

Uit observationeel onderzoek is gebleken dat ADHD (Attention-Deficit Hyperactivity Disorder) sterk samenhangt met roken. Er is echter nog veel onduidelijk over de aard van dit verband. Met het oog op preventiemaatregelen is de meest interessante vraag of er *causale* effecten zijn – van ADHD naar roken en/of andersom. Om deze vraag te beantwoorden gebruiken wij een geavanceerde techniek: ‘Mendeliaanse randomisatie’ (MR).

Methode van onderzoek:

MR gebruikt genetische informatie als instrument/proxy om causale effecten van een potentiële risicofactor (bijv. ADHD) op een uitkomst (bijv. roken) te testen. Als ADHD inderdaad een causaal effect heeft op roken, dan zullen genetische varianten voor ADHD, indirect, roken voorspellen. Omdat de overdracht van genen van ouders naar nageslacht willekeurig plaatsvindt is MR veel minder gevoelig voor *bias* door storende factoren (‘confounders’) dan standaard epidemiologisch onderzoek. Wij verrichten MR met data van genoom-wijde associatie studies naar ADHD ($n=55,374$) en rookgedrag (ooit gerookt hebben, $n=632,783$; sigaretten gerookt per dag, $n=263,952$; gestopt zijn met roken, $n=312,817$).

Resultaten:

Een hoger risico op ADHD – gemeten met genetische risicovarianten voor ADHD – gaf een hogere kans om ooit gerookt te hebben, meer sigaretten te roken, en een lagere kans om gestopt te zijn. In de andere richting waren er ook aanwijzingen dat roken een causaal, verhogend effect heeft op ADHD.

Discussie:

Met een Mendeliaanse randomisatie studie vonden wij bewijs voor bi-directionele, causale effecten tussen roken en ADHD. Dit benadrukt het belang van preventiemaatregelen voor roken bij adolescenten met ADHD en toont aan dat roken mogelijk ook een nadelig effect kan hebben op ADHD symptomen.

32. Effecten van meeroken op neurocognitief functioneren in niet-rokende adolescenten

Auteur(s)	Joyce Dieleman ^{1,2} ; Roy Otten ³ ; Marloes Kleinjan ¹ ; Hein van Schie ² ; Maartje Luijten ²
Instelling	¹ Trimbos Instituut ² Behavioural Science Institute - Radboud Universiteit ³ Roy Otten – Pluryn
Financier(s)	KWF Kankerbestrijding
E-mailadres contactpersoon	JDieleman@trimbos.nl

Inleiding:

De gezondheidsrisico's van meeroken zijn algemeen bekend, toch wordt in Nederland 23,4% van de niet-rokende adolescenten dagelijks blootgesteld. Het is echter onbekend of meeroken leidt tot functionele veranderingen in het brein die het risico op experimenteren met roken en nicotineafhankelijkheid doen toenemen tijdens de adolescentie. Dit onderzoek test daarom de effecten van meeroken op neurocognitief functioneren in niet-rokende adolescenten door middel van event-related potentials (ERPs).

Methode van onderzoek:

Vierentachtig niet-rokende adolescenten verrichten drie taken om cue-reactiviteit, inhibitiecontrole en beloningsverwerking te meten, tijdens EEG afname. Niet-blootgestelde adolescenten (N=32) werden vergeleken met blootgestelde adolescenten (N=52) en correlatie en regressieanalyses werden uitgevoerd in de blootgestelde groep. Amplitudes van de ERPs voor cue-reactiviteit ($P3_{roken/neutral}$, $LPP_{roken/neutral}$), inhibitiecontrole ($N2_{go/nogo}$, $P3_{go/nogo}$) en beloningsverwerking (anticipatie- $P3_{reward/non-reward}$, $FRN_{reward/non-reward}$, outcome- $P3_{reward/non-reward}$) en de verschillen scores dienen als uitkomstmaten. Geslacht, roken tijdens de zwangerschap, familiar risico voor nicotineafhankelijkheid en puberale ontwikkeling werden meegenomen als covariaten.

Resultaten:

Er zijn geen verschillen in amplitudes gerelateerd aan cue-reactiviteit, inhibitiecontrole en beloningsverwerking gevonden tussen de groepen, met uitzondering van de FRN. De FRN was groter voor blootgestelde adolescenten, onafhankelijk van het type beloning. Een negatieve correlatie tussen meeroken en de verschillen score anticipatie- $P3_{reward/non-reward}$ werd gevonden. Echter, meeroken was niet langer geassocieerd met deze verschillen score in de regressieanalyse met covariaten.

Discussie:

Samengevat, meeroken lijkt cue-reactiviteit en inhibitiecontrole niet te beïnvloeden. Het beïnvloed mogelijk wel beloningsverwerking. De vergrote FRN voor blootgestelde adolescenten suggereert dat elk type feedback onverwacht is, wat mogelijk leren beïnvloed. De negatieve correlatie met de $P3$ wijst op een afgenomen gevoeligheid voor niet-drugs beloningen naarmate de blootstelling toeneemt.

33. The Effectiveness of Online Cognitive Bias Modification on Smoking Cessation

Auteur(s)	Si Wen ¹ ; Helle Larsen¹ ; Marilisa Boffo ¹ ; Raoul Grasman ¹ ; Joeri van Wijngaarden ² ; Thomas Pronk ¹ ; Reinout Wiers ¹
Instelling	¹ Developmental Psychology, Department of Psychology, University of Amsterdam, Amsterdam, the Netherlands ² MPI Brain Research Max Planck, Germany
Financier(s)	NWO en China Scholarship Council
E-mailadres contactpersoon	H.Larsen@uva.nl
<u>Background:</u> The current study tested the effectiveness of the combination of two online Cognitive Bias Modification training (CBM) varieties, attentional bias modification (AtBM) and approach bias modification (ApBM), as a self-help program for smoking cessation. <u>Methode van onderzoek:</u> A double-blind randomized controlled trial with a 2 (AtBM: real versus sham) × 2 (ApBM: real versus sham) factorial design, alongside a brief automatized tailored motivational support was used. Adult smokers (N = 455) who wanted to quit smoking were randomly assigned to one of four experimental conditions to receive 11 training sessions. Primary outcome was daily abstinence. Secondary outcomes included daily cigarette consumption, smoking-attentional and approach bias, and craving. All outcomes were measured repeatedly from baseline to 3-month follow-up. Multilevel Modelling approach was adopted for data analysis. <u>Resultaten:</u> Only 9.45% of the participants completed all 11 training sessions (43 of 455). The general pattern of findings was that participants in all conditions (including participants in the double sham training condition) were more likely to quit, and reduced their cigarette consumption, smoking-attention bias, and craving over time. However, no changes in smoking-approach bias were observed. Moderating effects will also be presented. <u>Discussie:</u> Although, there was a general decrease in smoking, this study provided no support for the effectivity of online CBM for smoking cessation. However, the large drop-out rates preclude strong conclusions.	

Nieuwe neurocognitieve inzichten in tabaksverslaving

34. Het rokende sociale netwerk van zwangere vrouwen – een kwalitatief onderzoek

Auteur(s)	Eefje Willemse¹ ; Linda Springvloed ¹ ; Jeroen Bommelé ¹ ; Margriet van Laar ¹
Instelling	Trimbos-instituut; Drug monitoring & policy
Financier(s)	Ministerie van Volksgezondheid Welzijn & Sport
E-mailadres contactpersoon	EWillemse@trimbos.nl
<u>Inleiding:</u> Het sociale netwerk speelt een belangrijke rol bij zowel stoppen met roken tijdens de zwangerschap als bij het voorkomen van terugval na de zwangerschap. Het sociale netwerk kan 1) door zijn/haar rookgedrag het rookgedrag en de gezondheid van de zwangere vrouw beïnvloeden en 2) de zwangere vrouw ondersteunen bij het stoppen met roken. In de literatuur is echter weinig bekend over wat zij nodig hebben om te stoppen of de zwangere te ondersteunen bij het stoppen. Het doel van dit onderzoek is om hier inzichten in te verkrijgen. <u>Methode van onderzoek:</u> Interviews zijn gehouden met 14 verloskundig zorgverleners en 22 mensen uit het sociale netwerk van zwangere vrouwen, die roken of voorafgaand aan de zwangerschap hebben gerookt. De interviews worden momenteel geanalyseerd. <u>Voorlopige resultaten:</u> Diverse inzichten zijn verkregen vanuit zowel de verloskundig zorgverleners als het sociale netwerk van de zwangere m.b.t. het ontvangen en bieden van stoppen-met-roken ondersteuning van het sociale netwerk van zwangeren. Vanuit het sociale netwerk blijkt dat partners zich vaak bewust zijn van de invloed die zij hebben op het rookgedrag van de zwangere, maar dat de zwangerschap voor hen vaak niet de motivatie is om helemaal te stoppen met roken. De wensen van het sociale netwerk voor het ontvangen van stoppen-met-roken ondersteuning verschilt. <u>Discussie:</u> De verkregen inzichten vanuit de verloskundig zorgverleners en het sociale netwerk zullen worden samengevoegd, met deze inzichten kunnen handvatten worden geboden voor stoppen-met-roken begeleiding van verloskundig zorgverleners en het aanpassen en/of ontwikkelen van interventies gericht op het sociale netwerk van zwangeren.	

35. Smoke and Alcohol Free with EHealth and Rewards: het protocol van de SAFER pregnancy studie

Auteur(s)	Leonieke Breunis¹ ; Marlou de Kroon ^{1, 2, 3} ; Lieke de Jong-Potjer ¹ ; Eric Steegers ¹ ; Jasper Been ^{1, 2, 4}
Instelling	¹ Erasmus MC, afdeling Verloskunde en Gynaecologie ² Erasmus MC, afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg ³ UMC Groningen, afdeling Sociale Geneeskunde ⁴ Erasmus MC, afdeling Kindergeneeskunde, divisie Neonatologie
Financier(s)	FNO
E-mailadres contactpersoon	l.breunis@erasmusmc.nl

Inleiding:

Roken en alcohol drinken tijdens de zwangerschap zijn schadelijk voor moeder en kind. Ondanks deze risico's rookt in Nederland ongeveer 9% van de zwangere vrouwen gedurende de gehele zwangerschap dagelijks en drinkt tussen de 5 en 35% van de vrouwen alcohol tijdens de zwangerschap.

Recent onderzoek laat zien dat het bieden van beloningen (incentives) een effectieve interventie kan zijn om leefstijlveranderingen te bewerkstelligen. Daarnaast kan ook het verhogen van de kennis en de gezondheidsvaardigheden een positief effect hebben op de leefstijl. We veronderstellen dat een interventie bestaande uit meerdere componenten, waarbij het verhogen van de kennis en gezondheidsvaardigheden wordt gecombineerd met het bieden van beloningen, een sterk effect heeft op het aantal vrouwen dat stopt met roken en/of alcohol drinken voor en tijdens de zwangerschap.

Methode van onderzoek:

Met de SAFER pregnancy studie wordt onderzocht of een combinatie van groepssessies, een online platform en incentives een vermindering geeft van roken en alcohol gebruik voor en/of tijdens de zwangerschap. Vrouwen die zwanger zijn of zwanger willen worden (n=115) krijgen zes groepssessies en toegang tot een online platform met informatie en coaching over leefstijl aangeboden. Als het de vrouwen lukt om, biochemisch bewezen, te stoppen met roken en/of alcohol drinken krijgen zij daarvoor op verschillende momenten een beloning. Deze beloning is enerzijds een groepsbeloning waarbij vrouwen gezamenlijk sparen voor een door hun ontwikkeld wijkproject. Anderzijds krijgen vrouwen ook een individuele beloning in de vorm van tegoedbonnen met oplopende waarde. Deze tegoedbonnen zullen deels beschikbaar worden gesteld door lokale ondernemers.

36. Rookvrije Ouders: Implementatie van een effectief stoppen-met-roken programma voor ouders

Auteur(s)	Tessa Scheffers-van Schayck ¹ ; Roy Otten ² ; Rutger Engels ³ ; Marloes Kleinjan ^{1,4}
Instelling	¹ Trimbos-instituut, Epidemiologie & Research Support; Universiteit Utrecht, Child and Adolescent Studies ² Pluryn, Research & Development; Radboud Universiteit, Ontwikkelingspsychopathologie; REACH Institute, Arizona State University ³ Erasmus Universiteit. Raad van Bestuur ⁴ Universiteit Utrecht, Algemene Sociale Wetenschappen
Financier(s)	KWF Kankerbestrijding
E-mailadres contactpersoon	tscheffers@trimbos.nl
<u>Inleiding:</u> Uit Nederlands onderzoek blijkt dat telefonische coaching een effectief stoppen-met-roken programma voor ouders is. Echter, deze telefonische coaching is tot nog toe alleen in een gecontroleerde omgeving onderzocht. Daarnaast is het onbekend hoe ouders in contact kunnen komen met deze coaching. Daarom wordt in dit onderzoek gekeken via welke implementatiekanalen dit programma in Nederland geïmplementeerd kan worden en wat de (kosten)effectiviteit van de telefonische coaching in de dagelijkse praktijk is. <u>Methode van onderzoek:</u> Er wordt gebruik gemaakt van een <i>hybrid</i> onderzoeksdesign waarbij zowel een RCT (effectiviteitsvraag) als een procesevaluatie (implementatievraag) wordt uitgevoerd. Rokende ouders worden geworven via zorgprofessionals (medische en jeugdgezondheidszorg) en via massamedia kanalen (online en basisscholen). Deelnemende ouders vullen vragenlijsten in aan het begin van het onderzoek en 3 maanden na de start van de interventie en worden op basis van toeval toegewezen aan de interventieconditie (telefonische coaching) of controle conditie (zelfhulpbrochure). Voor de procesevaluatie worden meerdere aspecten onderzocht, waaronder context. Kwantitatieve en kwalitatieve data worden verzameld bij ouders, implementatiekanalen en stoppen-met-roken coaches. <u>Resultaten en discussie:</u> Voorlopige resultaten laten zien dat medische zorgprofessionals het prettig vinden om ouders op een tijds- en gebruiksvriendelijke manier door te kunnen verwijzen naar effectieve stoppen-met-roken ondersteuning. Wel hebben ze meerdere contactmomenten nodig om ouders te motiveren te stoppen met roken. Werving via basisscholen blijkt niet succesvol te zijn gezien het lage responspercentage van ouders (.1%) en het feit dat basisscholen aangeven dat het niet hun taak is om dit onderwerp onder de aandacht te brengen. Resultaten van de RCT zijn nog niet bekend.	

37. Long-term single-smoking couples: attitudes, conflicts and relationship satisfaction

Auteur(s)	Anne Buitenhuis¹ ; Marrit Tuinman ¹ ; Mariët Hagedoorn ¹
Instelling	¹ Universitair Medisch Centrum Groningen
Financier(s)	Universitair Medisch Centrum Groningen/Rijksuniversiteit Groningen
E-mailadres contactpersoon	a.h.buitenhuis@umcg.nl
<u>Objective:</u> Smokers in a relationship with a non-smoker are alleged to be in a favorable environment to quit smoking, but these smokers do not necessarily quit. These couples might have smoking-related conflicts, caused by the desire of the non-smoker to change their partner's behaviour. It is unknown whether conflicts related to smoking still occur in long-term single-smoking couples and how this is related to their relationship satisfaction. <u>Methods:</u> A sample of 70 long-term heterosexual single-smoking couples filled in an online questionnaire. An Actor-Partner Interdependence Model (APIM) was estimated to examine whether both partners' attitudes towards smoking, and the discrepancy between their attitudes, were associated with perceived frequency of conflicts and relationship satisfaction. <u>Results:</u> The non-smokers reported a more negative attitude towards smoking than their smoking partners. Conflicts still occurred in 74% of the couples, although in some couples only rarely. For non-smokers, a significant actor effect was found for the attitude towards smoking on the frequency of conflicts, while for smokers, a significant partner effect was found. Both partner's attitude towards smoking were not related to relationship satisfaction. Also, the discrepancy in attitude between smokers and spouses was not related to the outcomes. <u>Conclusions:</u> When a non-smoker holds a more negative attitude towards smoking, both spouses reported more conflicts, however, it was unrelated to relationship satisfaction. Engaging these non-smoking partners in education or counseling about smoking cessation, might be a promising route to reach and help long-term smokers to quit smoking.	